

Onthophagus joannae

Joannas dvärgdyvel

Skalbaggar, Bladhorningar och ekoxbaggar

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Sårbar (VU)
B2ab(iii)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Coleoptera (skalbaggar), **Familj:** Scarabaeidae (bladhorningar), **Släkte:** *Onthophagus*, **Art:** *Onthophagus joannae* - Joannas dvärgdyvel Goljan, 1953 **Synonymer:**

Kännetecken

En 4-5,5 mm lång bladhorning med starkt kullrig och knubbig kroppsform och kraftiga grävben. Kroppen är svart med svag bronsglans, och matt p.g.a. kraftig mikroskulptur, med undantag av ett smalt spegelblankt parti vid täckvingarnas sömspets. Detta skiljer den från den närstående *O. ovatus*, men arterna är ytterst svårskilda, och bestämningen måste kontrolleras av en specialist.

Utbredning och status

Utbredningen är dåligt känd p.g.a. förväxling med den närstående *O. ovatus*. Säkra exemplar är kända från Skåne, Blekinge, Halland, Gotland, Östergötland och Västergötland. Starkt minskande under efterkrigstiden. Efter 1960 finns säkra fynd endast från Skåne och Gotland. Närmast i Danmark och Norge, vidare i Mellaneuropa. Rödlisad i Norge (under namnet "*O. ovatus*") och i Danmark som sårbar.

Ekologi

Lever i spillning på torr, öppen betesmark. På alvartorrängar eller sandmark, men också i gles betad skog. Påträffad i spillning av häst, nöt och (kanske främst) får, men också i hjortspillning. I Mellaneuropa tycks den i likhet med *O. ovatus* leva i spillning av huvudsakligen får på öppna, varma marker - helst på sand eller grus. På Gotland, där både *O. joannae* och *O. ovatus* förekommer, påträffas de aldrig tillsammans, och *O. joannae* verkar föredra de kargaste, stenigaste alvarmarkerna, medan *O. ovatus* påträffas även i torrängsmiljöer. Liksom hos övriga *Onthophagus*-arter gräver skalbaggen m.el.m. grunda gångar i marken under spillningshögen, vilka fylls med spillning. I dessa gångar läggs sedan äggen. Larvutvecklingen sker under sommaren, och den fullbildade skalbaggen påträffas främst under våren-försommaren.

Hot

Hotas framför allt av nerläggning av betesmark, men också av ändringar i betesdriften. Minskningen av arealen betesmark har slagit särskilt hårt mot de magra, sandiga markerna. Ett generellt sett lägre betetryck leder dessutom till en tätare vegetationsstruktur med färre markblottor. Detta leder till ett mindre gynnsamt mikroklimat, och den tätare grässvålen missgynnar också på ett mer direkt sätt de grävande arterna. Användandet av avmaskningsmedel (avermectiner) utgör en ytterligare belastning på populationer som redan är hårt trängda.

Åtgärder

Upprätthåll en relativt hård hävd av magra, ögödslade naturbetesmarker, och undvik användandet av avmaskningsmedel.

Litteratur

Landin, B. -O. 1957. Bladhorningar. *Svensk Insektfauna* 9. Stockholm.

Ljungberg, H. 2001. Inventeringsresultat: dyngbaggar. I. Croneborg, H. (red.): Skogsbeten. En metodstudie från Gotland. Länsstyrelsen i Gotlands län, Livsmiljöenheten, rapport 5, 2001.

Ljungberg, H. 2002. Notes on North European *Onthophagus* Latr. (Coleoptera: Scarabaeidae). *Ent. Tidskr.* 123: 35–49.

Ljungberg, H. 2006. Inventering av dyngbaggar på Gotland. Länsstyrelsen i Gotlands län, rapporter om natur och miljö 2006:5.

Lundberg, S. 1980. Fynd av för Sverige nya skalbaggsarter rapporterade under åren 1978–79. *Ent. Tidskr.* 101: 91–93.

Författare

Rickard Baranowski 1995. Rev. Bengt Ehnström 1999, Håkan Ljungberg 2005. © ArtDatabanken, SLU 2005.